BAŞYAZI

Ekonomideki büyüme hızını büyük ölçüde dış talepteki gelişmeler belirliyor

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı
Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (Eurochambres) Başkan Yardımcısı
İslam Ticaret ve Sanayi Odası (ICCI) Başkan Yardımcısı
baskanlik@tobb.org.tr

Avrupa ekonomisinde süregelen sorunlara rağmen Türkiye, ihracatında istikrarlı artış eğilimini koruyor. Yurt içi talepteki yavaşlamanın ve Türk lirasının değer kaybının ithalat talebini ve **enerji dışı cari açığı sınırlayıcı etkileri** ise sürüyor. Ayrıca dış ticaret hadlerindeki iyileşme de, cari işlemler dengesindeki düzelmeye katkıda bulunuyor. Bu doğrultuda cari işlemler açığının kademeli olarak azalmaya devam edeceği öngörülüyor.

Dış ticaret verileri, ekonominin büyüme temposuna ilişkin en sağlam öncü göstergelerden biridir. Ekonominin hızlı büyüdüğü dönemlerde ithalat artışı da yüksek olur ve buna paralel şekilde cari işlemler açığı artar. Ekonominin küçüldüğü dönemlerdeyse ithalat azalır.

Son açıklanan dış ticaret verilerine göre ihracat Ocak-Mart döneminde geçen senenin aynı dönemine göre yüzde 13 artışla 35 milyar dolara yükselirken, ithalat yüzde 1 azalışla 56 milyar dolar oldu. Dış ticaret açığı yüzde 17 azalarak 20 milyar dolar düzeyinde gerçekleşirken, ihracatın ithalatı karşılama oranı 7 puan artarak yüzde 63'e yükseldi. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış ihracat ve ithalat miktar endekslerine göre, birinci çeyrekte ihracat miktar endeksi yüzde 3,4, ithalat miktar endeksi ise yüzde 0,9 arttı.

Cari açık bu dönemde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 25 oranında azalarak 16 milyar dolara geriledi ve açık verdi. Bu gelişmede dış ticaret açığının 4 milyar dolar azalması ve hizmetler dengesinden kaynaklanan net gelirlerin 609 milyon dolar artması etkili oldu. Geçen yılın ilk çeyreğinde 3,9 milyar dolar artış gösteren resmi rezervler, bu yılın ilk çeyreğinde de 690 milyon dolar artış kaydetti.

Mart itibarıyla son 12 aylık dönemde birikimli cari işlemler açığı ise bir önceki aya göre 3 milyar dolar azalışla 75 milyar dolardan 71 milyar dolar düzeyine indi. 12 aylık birikimli cari dengede Kasım ayında başlayan iyileşmenin Mart ve Nisan aylarında daha da belirginleşeceği öngörülüyor. Orta ve uzun vadede ise yatırımlarda devlet yardımını esas alan yeni teşvik paketinin bir yandan cari açığın azalmasına katkıda bulunması, diğer yandan arz yönünden büyümeye destek vermesi bekleniyor.

Avrupa ekonomisinde süregelen sorunlara rağmen, ihracat istikrarlı artış eğilimini koruyor. Yurt içi talepteki yavaşlamanın ve Türk lirasının değer kaybının ithalat talebini ve enerji dışı cari açığı sınırlayıcı etkileri ise sürüyor. Ayrıca dış ticaret hadlerindeki iyileşme de, cari işlemler dengesindeki düzelmeye katkıda bulunuyor. Bu doğrultuda cari işlemler açığının kademeli olarak azalmaya devam edeceği öngörülüyor.

Yılın ilk çeyreğinde turizm gelirleri, geçen yılın aynı dönemine göre 300 milyon dolar azalarak 2,8 milyar dolara geriledi. Yurt dışında yerleşik kişilerin yurt içinde yaptıkları net yatırımlar geçen yılın ilk çeyreğine göre 344 milyon dolar artarak 4,6 milyar dolara yükselirken, yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışında yaptıkları net yatırımlar 1,3 milyar dolar artarak 2,3 milyar dolar tutarında gerçekleşti.

Bankacılık sektörü geçen yılın ilk çeyreğinde 4,9 milyar dolar net kredi kullanıcısı iken, bu yılın aynı döneminde 962 milyon dolar tutarında net geri ödeyici oldu. Finans dışı sektörlerin net kredi kullanımıysa, geçen yılın aynı dönemine göre 1 milyar dolar azalarak 1,8 milyar dolar düzeyinde geçekleşti.

Merkez Bankası'nın açıkladığı ödemeler dengesi verilerine göre Mart ayında "net hata noksan" kaleminde 2,2 milyar dolarlık kaynağı belirsiz para girişi yaşandı. Böylece 2012 yılının Ocak-Mart döneminde kaynağı belirsiz para girişi, geçen yılın aynı dönemine göre 1 milyar dolar artışla 3,8 milyar dolar oldu.

Dış ticaretteki gelişmeler ekonominin yavaşladığına işaret ediyor. İthalatla birlikte iç talepteki yavaşlama daha belirginleşiyor. Dolayısıyla yılın ilk yarısında ekonomideki büyüme hızını büyük ölçüde dış talepteki gelişmeler belirleyecek. İlk çeyrekte ihracatın ithalattan daha hızlı artmış olması bu açıdan olumlu bir gelişme oluyor. Bu sayede hem ihracat büyümeye pozitif katkı yapıyor, hem de önemli bir kırılganlık kaynağı olan cari açık daralıyor.

Öte yandan, yavaşlayan ithalat bütçe gelirlerini olumsuz etkiliyor. İthalattan elde edilen vergi gelirlerinin azalması bütçe açığı üzerinde olumsuz bir etki yapıyor. Buradaki bozulmayı telafi etmek için kamu harcamalarının daha sıkı kontrol altında tutulmasına ihtiyaç duyulabilir. Avrupa'da durgunluk beklentisi ve Çin'de büyümenin yavaşlama ihtimalinin belirmesiyle petrol fiyatlarının düşmeye başlaması, petrol giderleri ve enflasyon üzerinde olumlu etki yapabilir.

İç tüketim ve üretim temposundaki yavaşlamaya rağmen özel sektörün yatırım harcamalarında henüz kayda değer bir azalma görülmüyor. Yatırım malı ithalatı Mart ayında bir önceki aya göre yüzde 10 arttı. Yatırım malı ithalatında ilk çeyrekteki büyüme yüzde 7 oldu. Dolayısıyla ilk çeyrek büyümesinde özel yatırım harcamalarının olumlu katkı yapması bekleniyor.

Kredi gelişmeleriyle milli gelir arasında da aynı yönde ve kuvvetli bir ilişki var. Kredi artış hızının gerilemesi de bu açıdan önemli bir gösterge niteliğinde. Yavaşlayan ithalat ve kredi verileri aynı sonucu teyit ediyor ve ekonomideki yavaşlamaya işaret ediyor. İktisadi faaliyette gözlenen ivme kaybı ilk çeyrekte talep kaynaklı olarak sürüyor.

Sanayi üretim endeksi, Ocak ayındaki hızlı daralmanın ardından Şubat ve Mart aylarında bir miktar toparlanmış olsa da, çeyrek bazında bir önceki çeyreğin altında gerçekleşti. Öte yandan küresel büyüme görünümünde ve risk iştahında gözlenen bozulma nedeniyle iktisadi faaliyetteki toparlanmanın beklenenden yavaş olabileceği düşünülüyor. Nitekim imalat sanayi firmalarının sipariş beklentilerinde bir miktar gerileme gözleniyor.

Türkiye 2011 yılında, ekonomik büyümede OECD-AB-G20 ülkeleri içinde üçüncü sırada yer aldı. Ama sadece ekonomik büyümede değil, cari açık miktarında da dünyada ilk sıralardayız. Sanayideki ithalat bağımlılığını ve enerjide dış kaynağa dayalı yapıyı azaltacak önlemlerin zamanında alınmayışı, cari açığı ve dış finansmana bağımlılığı büyük bir yapısal soruna dönüştürdü. Yüksek büyümenin sürdürülebilirliği için ekonomide eksik bırakılan mikro reformları ve kamu maliyesinin kalitesini artıracak adımları tamamlamaya daha fazla ihtiyaç duyuyoruz.